

OCENIANIE WSPIERAJĄCE PROCES WYCHOWANIA FIZYCZNEGO¹

Autorka podejmuje problem oceniania osiągnięć uczniów na lekcjach wychowania fizycznego. Analizuje cztery integralne elementy systemu kształcenia: kontekst, wejścia, działania, wyjścia. Proponuje, ze względu na specyfikę przedmiotu, uwzględniać w kryteriach oceniania tzw. wiek morfologiczny ucznia, pozwalający na wyrównanie szans w osiągnięciu sukcesu – dobrej oceny.

*Ważne jest przecież nie to, jakimi ludźmi są,
lecz to, jakimi się mogą stać*
B. Suchodolski

Najtrudniejszym pytaniem, na które musi znaleźć odpowiedź każdy nauczyciel jest, jak oceniać „pracę, postępy – nie stan, (...) wskazując uczniowi, co zrobił dobrze, ile potrafi – nie, czego nie umie?”²

Trudno wyznaczyć jedną wspólną drogę do „dobrego” oceniania, jest to problem, z którym wzmagają się chyba wszyscy nauczyciele i pedagodzy na całym świecie.

Poniższa praca jest swoistym raportem z przeprowadzonej autoewaluacji nauczycielskiego systemu kształcenia z wychowania fizycznego, której głównym celem było wprowadzenie jak najlepszego systemu oceniania z tego przedmiotu.

Szczegółową analizę w obrębie powyższego celu (aktywizacja uczniów w procesie oceniania) przeprowadziłam zgodnie z modelem prof. B. Niemierko, przedstawiającym cztery integralne składniki programów rozwojowych podlegających ewaluacji – kontekst, wejścia, działania i wyjścia przy zastosowaniu metod ewaluacji wewnętrznej, zalecanych do użytku dla nauczycieli w trakcie poszczególnych jej etapów³.

1. KONTEKST SYSTEMU, CZYLI OKOLICZNOŚCI, KTÓRE NIE PODLEGAJĄ ZMIANIE W TOKU DZIAŁAŃ.

Ewaluacja została przeprowadzona w niewielkiej szkole wiejskiej położonej ok. 12 km od Raciborza. Wszyscy uczniowie, to niespełna 200 osób. Każdy rocznik reprezentowany jest przez jeden oddział klasowy, składający się z ok. 22 uczniów. Wychowanie fizyczne prowadzone jest przez jednego nauczyciela wychowania fizycznego w sali gimnastycznej oddalonej od szkoły o ok. 600m. Sala gimnastyczna jest pełnowymiarowa, lecz słabo wyposażona w

¹ St. Strzyżewski, *Proces kształcenia i wychowania w kulturze fizycznej*. Wychowanie w kulturze fizycznej – wychowanie fizyczne; zamierzona i świadoma działalność ukierunkowana na wytworzenie właściwego zespołu postaw i nastawień, (...) oraz zdobycie umiejętności i sprawności, które łącznie wyznaczają zachowanie człowieka w stosunku do jego fizycznej (cielesnej) postaci.

² *Reforma Systemu Edukacji. Projekt*, WSIP 1998.

³ B. Niemierko, *Pomiar wyników kształcenia*, s. 21.

sprzęt sportowy. Szkoła boryka się z dużymi problemami związanymi z pozyskiwaniem funduszy na wyposażenie swoich obiektów. Sukcesem ostatnich lat było wyposażenie szkolnej siłowni w profesjonalny sprzęt z Gminnego Funduszu Komisji ds. Przeciwdziałania problemom alkoholowym.

Dużym problemem organizacyjnym w pracy nauczycieli wychowania fizycznego są wyjazdy uczniów na zawody. Do najbliższej szkoły w gminie jest 25 km, stanowi to duży problem przy organizacji wszelkiego rodzaju rozgrywek sportowych.

Rodzice uczniów, to w dużej mierze osoby z podwójnym obywatelstwem utrzymujące się z pracy poza granicami Polski, co znacznie utrudnia kontakt szkoły z rodzicami. Wiele dzieci, przez większą część roku szkolnego znajduje się pod opieką jednego z rodziców, a nierzadko tylko dziadków. Konieczność przyjęcia przez rodziców takiego modelu życia determinuje ich oczekiwania wobec oświaty, które sprowadzają się u wielu z nich do chęci zdobycia odpowiedniego zawodu przez ich dzieci, dającego im możliwości pracy i nie rzadko życia za granicą.

W celu zbadania aspiracji i zdania rodziców dotyczących wychowania fizycznego, przeprowadziłam wśród wszystkich (70 osób) ankietę, która stała się również elementem diagnozy środowiskowej w zakresie oczekiwań rodziców wobec kultury fizycznej, w związku z planowanym wprowadzeniem w klasach IV-VI i gimnazjum, programu autorskiego.

Ankieta składała się z 10 pytań. Poniżej podaję ich treść oraz wyniki w procentach:

1. Czy lata spędzone w szkole przygotowały Pana/Panią do przyjmowania odpowiedzialności za zdrowie własne i innych w tym także własnej rodziny?
Zdecydowanie nie 0%; nie 4,3%; ani tak, ani nie 28,6%; tak 54,3%; zdecydowanie tak 12,9%
2. Czy interesuje się Pan/Pani sportem więcej niż inni?
Zdecydowanie nie 1,4%; nie 44,3%; ani tak, ani nie 30,0%; tak 17,1%; zdecydowanie tak 7,1%
3. Czy uważa się Pan/Pani za osobę sprawną fizycznie?
Zdecydowanie nie 1,4%; nie 12,9%; ani tak, ani nie 18,6%; tak 60,0%; zdecydowanie tak 7,1%
4. Czy uważa Pan/Pani swoje dziecko za sprawne fizycznie?
Zdecydowanie nie 0%; nie 0%; ani tak, ani nie 5,7%; tak 65,7%; zdecydowanie tak 28,6%
5. Czy według Pana/Pani wychowanie fizyczne jest przedmiotem równie ważnym jak inne?
Zdecydowanie nie 1,4%; nie 1,4%; ani tak, ani nie 2,9%; tak 61,4%; zdecydowanie tak 32,9%
6. Czy lekcje wychowania fizycznego są wg Pana/Pani miejscem zdobywania przez dziecko podstawowych wiadomości z zakresu hartowania organizmu i dbałości o higienę i zdrowie?
Zdecydowanie nie 0%; nie 2,9%; ani tak, ani nie 5,7%; tak 60,0%; zdecydowanie tak 31,4%
7. Czy lekcje wychowania fizycznego są wg Pana/Pani miejscem zdobywania przez dziecko podstawowych wiadomości z zakresu dbałości o prawidłową postawę ciała?
Zdecydowanie nie 0%; nie 1,4%; ani tak, ani nie 2,9%; tak 65,7; zdecydowanie tak 30,0%

8. Czy lekcje wychowania fizycznego są wg Pana/Pani miejscem zdobywania przez dziecko podstawowych wiadomości z zakresu samooceny i rozwoju własnej sprawności fizycznej jak i umiejętności ruchowej?

Zdecydowanie nie 0%; nie 4,3%; ani tak, ani nie 8,6%; tak 67,1%; zdecydowanie tak 20,0%

9. Czy lekcje wychowania fizycznego są wg Pana/Pani miejscem zdobywania przez dziecko podstawowych wiadomości z zakresu organizowania i uczestnictwa w rekreacji, turystyce i zawodach sportowych?

Zdecydowanie nie 1,4%; nie 4,3%; ani tak, ani nie 22,9%; tak 54,3%; zdecydowanie tak 17,1%

10. Czy Pan/Pani wiąże przyszłość dziecka z zawodową karierą sportową?

Zdecydowanie nie 5,7%; nie 45,7%; ani tak, ani nie 35,7%; tak 10,0%; zdecydowanie tak 2,9%

2. WEJŚCIA SYSTEMU

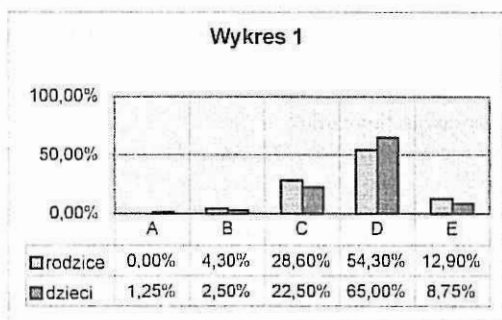
Równoległe z ankietą dla rodziców przeprowadziłam podobne badanie wśród wszystkich uczniów szkoły, począwszy od klasy IV (80 uczniów). Zadałam im siedem pytań, z których dwa były otwarte i dotyczyły wprowadzanego w szkole programu autorskiego. Poniżej podaję ich treść:

1. Jaki sport interesuje Cię najbardziej?

2. Co chciałbyś robić na lekcjach wychowania fizycznego?

Pozostałe pięć pytań, to dokładnie te same, które między innymi zadałam w ankiecie rodzicom.

Zestawienie tych dwóch badań w obrębie każdego z pytań przedstawiam na poniższych wykresach:

A- zdecydowanie nie

B- nie

C- ani tak, ani nie

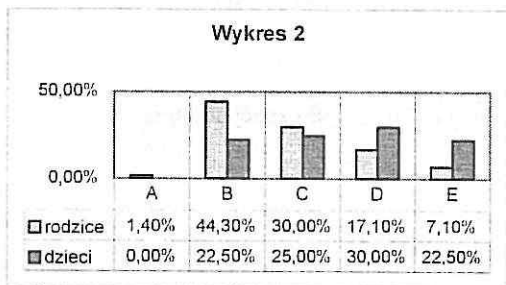
D- tak

E- zdecydowanie tak

- (pytanie 1) Czy lata spędzone w szkole przygotowały Pana/Panią do przyjmowania odpowiedzialności za zdrowie własne i innych w tym także własnej rodziny?

- (pytanie 1) Czy na lekcjach wychowania fizycznego uczysz się podejmowania odpowiedzialności za zdrowie własne i innych?

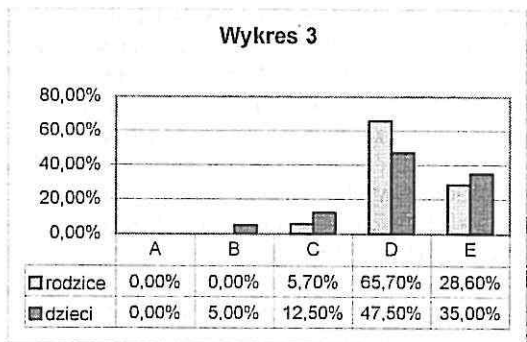
Wykres 2

A -zdecydowanie nie
 B -nie
 C -ani tak, ani nie
 D -tak
 E - zdecydowanie tak

□ - (pytanie 2) Czy interesuje się Pan/Pani sportem więcej niż inni?
 ■ - (pytanie 2) Czy interesujesz się sportem więcej niż inni?

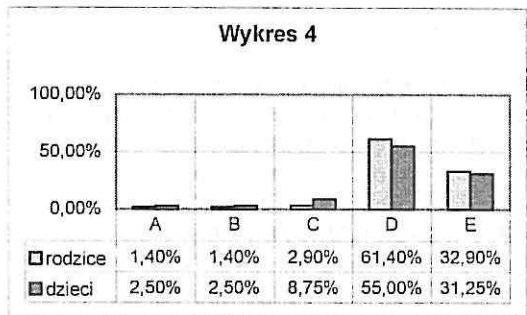
Wykres 3

A -zdecydowanie nie
 B -nie
 C -ani tak, ani nie
 D -tak
 E - zdecydowanie tak

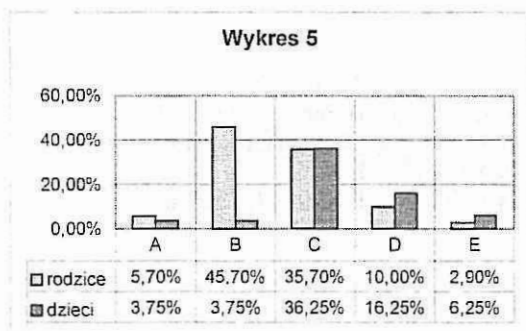
□ - (pytanie 4) Czy uważa się Pan/Pani za osobę sprawną fizycznie?
 ■ - (pytanie 3) Czy uważasz się za osobę sprawną fizycznie?

Wykres 4

A -zdecydowanie nie
 B -nie
 C -ani tak, ani nie
 D -tak
 E - zdecydowanie tak

□ - (pytanie 5) Czy według Pana/Pani wychowanie fizyczne jest przedmiotem równie ważnym jak inne?
 ■ - (pytanie 4) Czy według Ciebie wychowanie fizyczne jest przedmiotem równie ważnym jak inne?

A -zdecydowanie nie
 B -nie
 C -ani tak, ani nie
 D -tak
 E - zdecydowanie

☐ - (pytanie 10) Czy Pan/Pani wiąże przyszłość dziecka z zawodową karierą sportową?
 ■ - (pytanie 5) Czy wiążesz swoją przyszłość z karierą sportową?

Ogólne wnioski z przeprowadzonych ankiet

Wśród rodziców panuje głębokie przekonanie, że szkoła przygotowała ich do przyjmowania odpowiedzialności za zdrowie własne i innych. Niestety, nie wpływa to na podwyższenie ich aktywności ruchowej. Przeprowadzone badania w ramach Narodowego Programu Zdrowia⁴ wykazały bardzo niską aktywność fizyczną naszego społeczeństwa. Może to świadczyć o tym, że w świadomości naszych rodaków dbanie o zdrowie nie kojarzy się z aktywnością fizyczną.

Bardzo cieszy mnie fakt, iż dzieci uważają lekcje wychowania fizycznego za miejsce, gdzie uczą się podejmowania odpowiedzialności za zdrowie własne i innych, deklarując równocześnie, większe niż u rodziców, zainteresowanie rodziców sportem.

Najważniejszym wnioskiem z przeprowadzonych ankiet jest fakt, iż rodzice uważają wychowanie fizyczne za przedmiot równie ważny jak inne i zgadzają się z tym, że te lekcje są miejscem zdobywania przez ich dzieci nie tylko umiejętności, ale również wiadomości (ankieta – pytanie – 6, 7, 8, 9).

Wejścia systemu są również miejscem omówienia właściwości wcześniejszych systemów dydaktycznych odmiennych od właściwości danego systemu, co pokrótce czynię. Początki mojej pracy w szkole to na pewno okres wpływu przyjmujący charakter autorytarny systemów kształcenia, w których akcentowana jest pozycja nauczyciela, a od uczniów oczekiwano się bezwzględnej podporządkowania.

Uzyskiwanie najwyższych ocen z wychowania fizycznego uzależnione było głównie od sprawności motorycznej oraz udziału uczniów w zawodach sportowych. Funkcjonujący wówczas program nauczania narzucał sposób oceniania poprzez wyznaczanie tzw. „osiągnięć minimalnych”. Zamiast wszechstronnej pracy z całą grupą, preferowano prace z uczniami uzdolnionymi ruchowo. Powszechnie lansowano hasła uzasadniające korzystny wpływ wyczynu sportowego na rozwój powszechnej kultury fizycznej. Sport coraz rzadziej był traktowany jako cenny środek wychowawczy, a stawał się celem samym w sobie. Igrzyska młodzieży szkolnej najmniej służyły ogółowi młodzieży, były natomiast wielowarstwowym sitem selekcyjnym służącym do wylonienia najlepszych. Taka polityka prowadzona na obszarze szkolnej kultury fizycznej powodowała utwierdzenie się w wielu uczniach przekonania, że nie mają żadnego wpływu na proces nauczania a przede wszystkim oceniania ich z tego przedmiotu.

Próba przeciwstawienia się tej sytuacji było wprowadzenie do szkolnych systemów oceniania Rozporządzenie Ministra Oświaty i Wychowania⁵, które nakazywało nauczycielom przy ustalaniu oceny z wychowania fizycznego brać pod uwagę w szczególności wysiłek wkładany przez ucznia w wywiązywaniu się z obowiązków szkolnych.

⁴ Ministerstwo Edukacji Narodowej – Biblioteczka Reformy Nr 26.

⁵ Rozporządzenie MEN z dn. 15 lutego 1999 w sprawie zasad oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania egzaminów w szkołach publicznych (Dz.U. nr 41, poz. 413).

Interpretacja tych zmian skłoniła do wielu dyskusji w środowisku nauczycieli wychowania fizycznego, ale nie wywołała faktycznych zmian w ich podejściu do oceniania. Większość nauczycieli nie doceniła ogromnych możliwości, jakie dał im ten zapis, wręcz przeciwnie, dla wielu, stał się w większym stopniu utrudnieniem, aniżeli impulsem do gruntownych zmian.

Wprowadzone zmiany do programów stały się dla mnie potwierdzeniem przyjętej już dawno, w pracy nauczyciela wychowania fizycznego „drogi”, której najważniejszym celem było zawsze wyposażenie uczniów w wiedzę i umiejętności, niezbędne do kształtowania zachowań afirmujących aktywność ruchową i systematyczne jej praktykowanie.

3. DZIAŁANIA SYSTEMOWE – CZYNNOŚCI UCZNIÓW I NAUCZYCIELA, KTÓRE ZMIERZAJĄ DO OSIĄGNIĘCIA PRZYJĘTEGO CELU KSZTAŁCENIA

W toku swojej wieloletniej pracy, przy opracowywaniu kryteriów ocen z wychowania fizycznego, starałam się uwzględnić nie tylko zdobyte w jej trakcie doświadczenia, ale również wnioski wynikające z wielu rozmów i dyskusji na ten temat z uczniami. Zawsze starałam się bardzo szczegółowo omawiać kryteria ocen ze swoimi uczniami, o których informacja znalazła swoje stałe miejsce na jednej z gazetek szkolnych. Szczególną uwagę zwracałam na wytłumaczenie różnicy między ocenianiem sprawności motorycznej, której poziom jest w znacznym stopniu uwarunkowany genetycznie, a umiejętnościami, których opanowanie zależy przede wszystkim od zaangażowania uczniów.

Przedstawiony poniżej system oceniania jest podsumowaniem wieloletnich doświadczeń związanych z pracą nad doskonaleniem wewnątrzszkolnego systemu oceniania z wychowania fizycznego, który właściwie co roku ulegał zmianie. Największy wpływ na ten proces miało znajdowanie, poprzez analizę systemową, punktów krytycznych. Najistotniejszy z nich związany był z kontrowersjami, jakie powstały przy wystawianiu ocen z motoryki, gdzie uczniowie (zresztą bardzo słusznie, bo siła jest w dużym stopniu zdeterminowana genetycznie i zależy od wagi wzrostu) zauważyli, że ich koledzy i koleżanki, słabsi fizycznie, nie mieli równych szans.

Szukając dróg korzystnych zmian, w tym punkcie systemu, dotarłam do nauczyciela - doradcy metodycznego wychowania fizycznego, który skierował moją uwagę na nomogramy z 1996r. prof. Rzepki. Zawierają one wyniki badań nad dużą grupą młodzieży śląska, na podstawie których zostały obliczone średnie wartości wagi i wzrostu w poszczególnych grupach wiekowych. Na podstawie tabel i odpowiedniego wzoru można określić tzw. średni wiek morfologiczny uczniów. Oto ten wzór oraz przykład takich obliczeń:

$$\text{średni wiek morfologiczny} = \frac{\text{wiek wagi} + \text{wiek wzrostu}}{2}$$

W wieku 15 lat uczennica zgodnie z tabelami powinna osiągnąć wzrost w przedziale od 161 – 163cm i wagę 52,2kg – 54,7kg

Przeanalizujmy sytuację uczennicy, która w wieku kalendarzowym 15 lat osiągnęła wagę 39kg i 157cm wzrostu. Po podstawieniu odpowiednich wyników z tabel otrzymujemy następujący wynik:

$$\frac{39\text{kg} (11\text{lat}) + 157 (13\text{lat})}{2} = \frac{11 + 13}{2} = \frac{24}{2} = 12 (\text{średni wiek morfologiczny})$$

Zgodnie z obliczeniami, przykładowa uczennica powinna być oceniana wg wyników na poziomie dwunastu, a nie piętnastu lat. Ma to szczególne znaczenie w sprawdzianach siłowych.

Nie wszystkie reakcje dzieci związane z obliczaniem średniego wieku morfologicznego były zgodne z moimi oczekiwaniami. Dzieci, u których analiza wykazała zwiększony o dwa lata

wiek morfologiczny, czuły się z tego tytułu bezpodstawnie nobilitowane w stosunku do dzieci, których średni wiek morfologiczny okazał się niższy od kalendarzowego. Wszystkie te zachowania zweryfikował pierwszy sprawdzian przeprowadzony z rzutu piłką lekarską, gdzie okazało się, że dłuższy rzut wcale nie gwarantował lepszej oceny.

Przykładowo przedstawię ten problem na podstawie wyników uzyskanych przez uczniów klasy III gimnazjum (wiek kalendarzowy 15 lat) przy założeniu, że wszystkie dziewczęta rzuciły 8 metrów, a chłopcy 10 metrów.

Uszeregowanie uczennic wg wieku morfologicznego	Ocena za rzut 8 metrów wg tabel ⁶ sprawności fizycznej
13 lat – 2 uczennice	celujący
14 lat – 1 uczennica	celujący
15 lat – 1 uczennica	Bardzo dobry
16 lat – 2 uczennice	Dobry
17 lat - 2 uczennice	dostateczny

Jak wynika z tabeli, tylko u jednej z uczennic ustalenie średniego wieku morfologicznego nie zmieniło oceny, natomiast 3 uczennice uzyskały ocenę wyższą, a 4 niższą, niż wynikałoby to z ich wieku kalendarzowego.

Uszeregowanie uczniów wg wieku morfologicznego	Ocena za rzut 10 metrów wg tabel ⁵ sprawności fizycznej
13 lat – 2 uczniów	celujący
14 lat – 3 uczniów	Bardzo dobry
15 lat – 3 uczniów	Bardzo dobry
16 lat – 2 uczniów	Dobry
17 lat - 1 uczeń	dostateczny
18 lat – 1 uczeń	mierny

Wśród chłopców 5 z nich uzyskało oceny wyższe niż wynikałoby to z wieku kalendarzowego, a 4 uzyskało oceny niższe, za wykonanie rzutu na tą samą odległość.

Ważnym elementem oceniania z wychowania fizycznego, obok wyznaczenia kryteriów związanych z umiejętnościami i sprawnościami, są kryteria przyjęte na ocenę celującą.

Oto najważniejsze z nich:

- ⇒ udział w szkolnych zawodach sportowych,
- ⇒ udział w zajęciach miejscowych klubów sportowych (piłka nożna, zapasy),
- ⇒ systematyczne prowadzenie zeszytu rozwoju.

Każdy uczeń posiada jeden taki zeszyt na cały okres nauki w szkole. Notuje w nim wszystkie swoje wyniki uzyskane w poszczególnych latach ze sprawdzianów, prowadzi w nim obliczenia związane ze średnim wiekiem morfologicznym. Prowadzi tabelę własnego rozwoju fizycznego wg wskaźników wagi i wzrostu. Notuje wszystkie dodatkowe działania podejmowane poza lekcjami np. wycieczki rowerowe, opis turniejów podwórkowych, dodatkowe ćwiczenia, wizyty w siłowni szkolnej, na basenie i lodowisku.

- ⇒ Wykonanie plansz i gazetki o tematyce sportowej
 - ⇒ Udział w konkursach organizowanych przez nauczyciela wychowania fizycznego
- Przykładem niech będą dwa ostatnie, gdzie uczniowie mieli za zadanie wykonać prace planszowe lub albumowe będące swoistą kroniką wydarzeń z Zimowych Igrzyskach Olimpijskich oraz Mistrzostwach Świata w Piłce Nożnej
- ⇒ Udział w pracach sekcji promocji zdrowia, której zadaniem min. jest przygotowanie i pomoc w organizacji na terenie szkoły, zawodów i rozgrywek sportowych. Ostatnie za-

⁶ J. Barankiewicz, *ABC sprawności fizycznej*.

danie wykonane przez grupę polegało na weryfikacji boisk podwórkowych do tworzenia, których namawiam uczniów, przed wakacjami.

⇒ Przedstawienie sprawozdania z wakacji.

4. WYJŚCIA SYSTEMU.

W wyniku wdrożenia nowego systemu oceniania uczniowie zdobyli nowe umiejętności, dotyczące diagnozowania własnego rozwoju fizycznego oraz samokontroli i samooceny.

Dzięki znajomości kryteriów ocen na początku roku szkolnego uczniowie wykazywali większą aktywność w doskonaleniu własnej sprawności ruchowej.

Wprowadzenie pojęcia „średni wiek morfologiczny” spowodowało, że uczniowie słabsi fizycznie odzyskali wiarę w swoje możliwości w uzyskaniu lepszych wyników.

W celu zmierzenia wpływu podjętych działań na podstawie uczniów wobec oceniania, przeprowadziłam ankietę składającą się z 4 pytań:

1. Czy lubisz lekcje wychowania fizycznego?

2. Czy uważasz się za osobę sprawną fizycznie?

3. Jeżeli byłaby taka możliwość, wolałbyś/abyś otrzymać ocenę z wychowania fizycznego, tak jak to do tej pory jest, czy też nie? Uzasadnij swoją odpowiedź.

4. Czy uważasz, że zostałeś/sprawiedliwie oceniony z w-f na koniec I gimnazjum?

Klasa	Pytanie 1			Pytanie 2			Pytanie 3		
	TAK	NIE	NIE WIEM	TAK	NIE	NIE WIEM	TAK	NIE	NIE WIEM
Liczba	21	0	2	16	7	0	20	1	2
%	91,30%	0%	8,70%	69,60%	30,40%	0%	87,00%	4,30%	8,70%

Powyższa tabela przedstawia zestawienie uzyskanych wyników. W anonimowej ankiecie wzięli udział wszyscy uczniowie II gimnazjum (czas badania – 5 wrzesień 2002r.). W tabeli nie uwzględniłam odpowiedzi na punkt 4, gdyż wszyscy uczniowie jednogłośnie stwierdzili, że zostali ocenieni sprawiedliwie, niektórzy dodali nawet, że zostali ocenieni „na tyle, na ile zasłużyli”. Dotyczy to również uczniów, którzy wypowiedzieli się przeciwko wystawianiu ocen z wychowania fizycznego (pkt. 3)

Zestawienie najczęściej powtarzających się wypowiedzi (dotyczące uzasadnień podawanych w pkt.3), wśród tych uczniów, którzy opowiedzieli się za oceną z wychowania fizycznego.

- Chcę otrzymać ocenę, bo chcę wiedzieć, na co mnie stać,
- Chcę otrzymać ocenę, bo to mnie mobilizuje do pracy,
- Chcę otrzymać ocenę, bo lubię wychowanie fizyczne, jest to równie ważny przedmiot,
- Chcę otrzymać ocenę, bo lubię jak mnie chwali nauczyciel,
- Gdyby nie było ocen, nikt by nie ćwiczył na lekcji.

Na podstawie ankiety można stwierdzić z całą pewnością, że dzieci chcą otrzymywać oceny z przedmiotu wychowanie fizyczne. Jest ona dla nich elementem mobilizującym do pracy, informującym o aktualnym stanie ich sprawności fizycznej. Dla niektórych uczniów wychowanie fizyczne jest być może jedynym polem sukcesu szkolnego.

Grażyna Rochowiak – Kwiecień